

Bogumil Nonev: Árulás

Szépirodalmi Könyvkiadó 1952

Nonev a könyv címe alá ezt írja: Jegyzetek a mai Jugoszláviáról. Mit jelent a címnek és ennek a néhány szónak az együvértartozása? Jelenti: egy egész nép szenvedését, könnyét, jajszavát — s a másik oldalon néhány árulónak a nép szenvedéséből kipréselt jólétét és terrorját. A jugoszláv nép azonban nem sírva-szenvedő! Kezét ökölbe szorítja harcos multjának emléke és boldog szocialista jövőjének reménye.

A bevezetésben felveti az író azokat a kérdéseket, amelyekre a könyv feleletet ad. A belgrádiaktól kérdi, de vonatkozathatná az egész Jugoszláviára: „Vajjon milyen gondolatok rejlenek összeráncolt szemöldökük mögött, hogyan élhetnek és mi az, amiért küzdenek? Mit rejteget előttük ez a hatalmas város, melynek épületei még bombatalálatok és német feliratok — egy háború és egy megszállás borzalma — nyomait viseli?” Választ a könyv sorai adnak. Nonev felelete az olvasók eszével és szívével megérinteti és megérezletli a jugoszláv dolgozók helyzetét. A betűk óriásivá nőnek, olyan tarka képekké színesednek, amelyeket élni és harcolni-akaró emberek vágyai, izzítanak lüktető valósággá.

Milyen módszert használ Nonev könyvében? Végigjárja Belgrádot, végigutazza Jugoszláviát és leírja, amit lát, hall: apró mozaikokból illeszti össze a mai Jugoszláviájának képét.

Kövessük nyomon az író! Az első hely, ahová belépünk vele, egy szálloda, a Majestic-szálló, a mai Jugoszlávia kiváltságosainak, az imperialista hatalmak képviselőinek a tanyája, ahová a jugoszláv dolgozónak belépni sem szabad. Néhány jellemző vonással kitűnő portrét fest Nonev a szálló vendégeiről és pontos adatokkal alátámasztva azokat a „fontos ügyeket” is megsejteti velünk, amelyeknek elintézése céljából azok Jugoszláviában tartózkodnak. A

„fontos ügyek” középpontjában álló nagyúr: a dollár és ismét a dollár! Ez az a mágnes, ami vonzza Jugoszlávia mai vezetőit, s amiért áruba bocsátják Nyugatnak az egész országot. Az egymás mellé állított kis riportok szervesen összefüggenek, s közülük már az elsők fényt derítenek az árulók, Titóék tevékenységére.

Az író Belgrád utcáit rójja. „Kiállítások és kirakatok” címen bemutatja az imperialisták propaganda-hajszájának bábító tülekedését.

Felillantja Nonev az esti Belgrád fényeinel a titóista ifjúság züllött életét. Moziplakátokról a titói kultúra teljes kátyúba jutását olvassa le. Milyen filmeket játszanak a belgrádi mozik? Olyanokat, amelyek ontják magukból az erkölcstelenséget, a brutalitást. De az író bebizonyítja, hogy a jugoszláv munkás nem fullad bele ebbe a fertőbe. Egy elvtárs örömmel meséli, mennyire magával ragadta a „Szibériai rapszódia” című nagyszerű szovjet film lendülete, amikor még nem tiltották ki a filmet Jugoszláviából.

A továbbiakban is így tesz az író. Nem szentel egy külön fejezetet a jugoszláv nép ellenállásának a leírására, hanem a vérlázítóan keserű valóság megletevenítése közben egy-egy munkában elfáradt, de bizó, fiatalkezdű munkással találkozva, annak nehezen gördülő, súlyos szavait veti papírra, s e szavak ontják magukból az árulókat megremegetető, győzni-fogó proletár erőt.

A dolgozó nép életének szomorú képei következnék: az üzletek üresek, semmit sem lehet kapni, a sokféle jegy használhatatlan, utazni lehetetlen a hatalmas többórás késések miatt. De a „mozdonyok füttye ismét forradalomra, küzdelemre és győzelemre hív.”

A népélet szélesszálájú bemutatását Nonev leszűkíti ezután a munkásosztály napjainak leírására. Tipikus eseteket ismertet

a mély nyomorban szenvedő munkásélet kö-
zül. Majd egy bányába, közmunkára hur-
colt, s a lehetetlen munkaviszonyokra bele-
pusztuló egyetemista fiú fentmaradt nap-
lójának elégtételért kiáltó, lázadó sórait
idézi. Ime, csak két sor mennyire fényt vet
a jugoszláv munkás helyzetére: „A munka
veszélyes, a munkásokra nem fordítanak
semmi gondot. A táplálék förtelmes, nem
adnak sem ruhát, sem gumicsizmát.“ A
munkásosztály harcot folytat és harcra ké-
szül — derül ki Nonev leírásából. Már
1948 nyarán, mikor nyilvánvaló lett az
árulás, hit fűtötte a munkásságot: „A ju-
goszláv nép szívében mélységes szeretet él
a Szovjetunó, a Bolsevik Párt és Sztálin
elvtárs iránt, akit nem téveszthet meg sem-
miféle intrika.“

Titók pártjának összetételét elemzi No-
nev, s egyben Titonak és társainak néhány
évevel előbbi műveleteire ad visszapillantást
— módszeréhez ragaszkodva számos adattal.

Szenvedélyes hangú leleplezését a végső-
kig fokozza: Tito, Rankovics pártjának,

rendőrségnek, az UDB-nek lemeztelenített
képét formázzák meg leírása. Letartóztatá-
sok, tárgyalások hangnemét — közvetítik
gyors egymásutánban pergó képei. Börtön-
ök fullasztó, letaglózó levegőjét árasztják
idézett adatai.

Majd a jugoszláv falvak felé gördül ko-
csija: Éheznek a szegényparasztek, termé-
süket erőszakkal elveszik, vézna kis gyere-
keik a piac hulladékait szedegetik össze —
a szövetkezetekben, sőt az egész faluban
jól csak a kulák él.

Dubrovnikból, a tengerpart kékegű, örök-
tavaszú városából küld néhány leírást a
természeti szépségekből is kirekesztett dol-
gozók helyzetéről.

Képei az első laptól az utolsóig látszólag
egyformán élesek. De — úgy érezzük —
a könyv végefelé az író tollából gyűlölettől
izzóbb, harcra inkább serkentő szavak
buggyannak ki, míg levonja a végső követ-
keztetést: „A türelem guzsalyának utolsó
szála is legombolyodott...“

Holeccka Jolán

Szivünk szerinti törvény

Népszava 1952

A kötet, első pillantásra nézve is, igen jó
képet mutat fiatal költőinkről. Az antológia
második kötete megjelenése óta szinte kéz-
zelfogható a fejlődés. A versgyűjtemény
írásainak vizsgálatából az tűnik ki, hogy
fiataljaink kezdik leküzdeni már a kezdet
nehézségeit, s megindulnak azon az úton,
mely komoly eredmények elérése felé vezet.

A kötet egyik fő erőssége a témabeli vál-
tozatosság. Épülő szocialista hazánk szinte
minden területével foglalkoznak fiatal költő-
ink, — s ami a leglényegesebb, hogy az
építés problémáját a fiatalok szemével né-
zik: nem esnek bele az „öreguras bölcsel-
kedésbe“, nem tagadják le, hogy maguk is
fiatalok, mint ahogy erre az Antológia má-
sodik kötetében még sok példa akadt.

De látszik, hogy fiataljaink megszívlel-
ték Farkas Mihály elvtárs figyelmeztetését
is: a szocialista hazafiság sok-szép, őszinte
megnyilvánulását találhatjuk meg a ver-
sekben. Bihari Sándor így veti fel a haza-
szeretet problémáját:

*Mi az, mit adhatok, s mit adni kell,
hogy hazának mondhassam e földet,
hogy ne cseréljem soha senkivel,
ha viczorogva életére törnek?*

De nem késik a kérdésre a válasz sem:
*Csináld csak, gyúrd a földet. Végtelen
Heggyé tornyozd, ne hadd elveszve kincséit
E föld karjába vonz a szerelem,
s erőt ad majd az érte hullt veríték.*

Igen helyesnek tartom, hogy a fiatalok
többet foglalkoznak a jelen, mint a múlt